

HS BREV TILL HA

1941

16.1.	1 s.	13. 7.	1 s.
9.2.	1 s.	14. 8.	1 s.
16.2.	1 s.	23. 9.	1 s.
14?4.	1 s.	4.10.	1 s.
14.5.	1 s.	15.10.	1 s.
23.5.	1 s.	22.11.	1 s.
20.6.	1 s.	13.12.	1 s.
		26.12.	1 s.
		31.12.	1 s.

16/1 -41

Einar

Tack för ditt brev. Du har visst rätt i val av lektyr, du vet. Jag vet nu mer intet och har ej heller tid. Försöker få en måltimme ibland. Vet du vad det är att läsa en beskrivning av sig sjelv, det är ännu svårare än filosofi om andra. Huru-dan man är och huru det skall utvecklas. Jag måste glömma det - och Proust har rätt. Det är ej otacksamhet --

Nu har jag mycket ny oro, St. har legat sjuk, jultiden (x). Fru skrev det sist. En sådan människa borde få ha sin kraft. Det är hjärtat?

Jag målar ej utan avbrott var timme, var dag - sista söndags granskade jag 11 målningar, för 3 personer. Akvarellerna 10 var nu lätta, flott gjorda, färska modärna - men en i olja (Boström med den (x)) från Sinebrykoffs arvingar, det var värre. Fru S. hade satt mitt namn på ramen, och jag var rädd det ej var säkert. Under veckan var här 2 personer med dylikt ärende - jag måste tänka och grubbla på allt jag gjort under 62 år. Och sedan nästan daglig brevskrivning om samma frågor. Jag är nära 80, och får ej måla, mitt huvud är trött. Och livet har många bekymmer.

"Jag avundas honom där han ligger" sade sjuksköterskan när Hjalmar Neiglick var död. Ro när man fått allt -

I Josephsons bok talas mest om beställda målningar, då måste man göra mycket med tanken - det sedda arbetar sjelv fram sig, det första intrycket är då bäst.

Jag vet du har mycket arbete, och familjen vill ju också ha dig - jag borde ej skriva. Och har så litet att tala om - läser ej, målar i hast en stund. Jag tycker hela livet varit så - bara annat att göra. Nu ha vi ju en svår tid - men vi ha ved! och är ännu mätta! Jag tror ej jag ser bättre tider, du gör det.

17 de

Dagen har börjat med två visiter - ingen lugnande post - Helene

Jag tror jag ej vill taga emot sådant mer - förfalskare få ha det för sig.

(x) han skrev ett så mjukt brev julafton.

(xx) Boström sade "det är en så bra målning att fröken kan gott sätta sitt namn på den"! sådant skall man tåla -

9/2 -41.

Einar,

Det är kanske längesedan - jag vet ej - man skriver ej om den dagliga kampen för livet.

Men nu har det hänt något roligt. Hagar Olsson sände mig sin bok, jag var tacksam, men så tyckte jag om den. Episoden med Sanni, och den andra, - och där är det jag förstår, och hon. Fint utmejslat. Och så skrev hon hon sänt den för några ord av mig i Johanssons bok. Vi ha haft något gemensamt. Sådant är mycket, och jag väntade det ej därifrån - det "övernaturliga" är mig emot, det livet ger är ju så rikt. Men jag känner det som en människa jag mött nu.

Huru skall en sjuk måla i köld? i bråk och arbete i det dagliga - frusna rör, mat- och klädskaftning (x) - man kryper ihop i ett rum ibland

- Och hela dagen främmande människor, från gatan, som komma för att fråga allt om mitt liv "för att skriva. Där är ingen kultur i Finland, för att man målat en tavla ha de lov att riva det innersta ur en. - Men det är väl slut nu.

Jag är sjuk av det.

Har försökt kopiera en Greco, komma ifrån allt som sagts. Men har ju bara sett en, och en tvivelaktig!

Har du det lugnt? Undrar om du skall tycka om "Träsnidaren och döden", jag tycker ej om försjunkandet i sig själv, i början. Har fått en stor dukrulle hem. Hav det gott -

Helene

(x) och en smädevisa.

16/2 -41

Einar,

Jag har sett på listan och kan ju ej ha någon säker mening, har läst de förkorsade, en massa! Jane Austin's bok är den bästa skildring av engelskt samhällsliv som finns sägs det - och där förändras ju intet.

Varför är mitt verk så som du säger - för det skulle ju vara fult att bara smickra mig - vad är i det, bara min kamp och mitt fallande tillbaka, svaghet - målet aldrig nått. Om jag vore stark!

Helene

Har börjat en Guys åt St.

Vad ödemarken är underbar, som förr.

Man måste tänka på det som vill driva en ut -

(14?/4 -41)

Einar,

Jag vet icke dagen än när ett rum i ett "gamlas hem" blir ledigt - måste vara beredd, ha packat, ty då skall det ske fort. Förstör brev och annat - kan ej få rum för böcker, tavlor, där. En vind? - Man har det nödvändigaste och färgskrinet. Brorbarnen hjälpa söka rum. Jag orkar med intet nu, ej skriva, ej tänka, ej se någon.

"Mordet i katedralen" var vacker, kören var det mest mänskliga, det andra var teori, idéer, hans kamp, men vackert. I "Landet långt borta" levde människor, det var roligt att läsa. Människoöden tycker jag om att läsa om. Var och en som har levt är ett drama, en historie. Den enklaste med.

Du kan tala om konst, konstvänner kan. En målare kan ej göra det till ord. Anatole France säger "vetandet förstör intuition." Hr. Sihtola är en fin man. --

Nu måste Mina ut igen, jag i arbete, allt är så svårt att ordna.

Vet ej när jag kan skriva

Hälsa hjärtligt Tyra.

Helene

(14-V-1941, postkort)

E.

Tack för brev, vet ej dag för resan ännu. Men skicka ej något häfte via mig, jag vet ej alls vilka postmöjligheter det blir där, här ju ännu svårare att sända vidare än här. Jag måste se först, har ej fullständig adress ännu. Fru o. Herr St. var här - vänlig omtanke!

Snön har smält i staden - men på landet!! Har fått del II av Aguéli, huru forsla allt - utan benzin?

Helene.

Jag har ingen stab av tjänare där.

(ca 23/5 1941)

Einar

Tack för dessa men försök att förstå mig. Här har jag haft en kvinna och en forman som skött om post för mig - där får jag ingen att skicka - får rätta mig efter husets sed, jag är inte i mitt hem, jag är en av 18 gamla.

Inga privata uppdrag! jag måste ju först se hur där är.

Nu ett ständigt spring för Mina som ej orkar. Jag har lyckats få en chaufför som för mig, underhandlar än med en som skall föra möbel, hittar dem. De andra skall placeras. Jag har en tråkig hosta, katarr.

Vet ej när jag kommer dit och kan skriva.

Låt dina böcker gå till dig jag orkar ej läsa heller.

Helene

fredag. 20 de (6. 1941, postkort)

Einar

Jag är här [Lovisa] sedan den 11.te, och först i dag har jag fått litet möbel o. saker hit. Det var ej lätt. Resan gick bra, 8 timmar i bil. Det är nog såsom jag sade med sändningar, ej som du trodde, gör det ej. Efter en tid kan jag kanske skriva, litet trött.

Hälsa Tyra

Helene

adr. Lovisa. Hambergska Ålderdomshemmet.

13/7 -41

Einar,

Huru kan du minnas sådant - en födelsedag! - allt glider här överkligt förbi utom stundom. Tack för allt, brev, naturupplevelse och bokpaket, som jag tror kommer i morgon från posten. Jag kom till den lilla staden den 11 te, lämnade den i bil, med en annan dam, den 6 te juli. Är nu på ett landställe, disponentfamilj, mycket angenämt än sålänge. Adressen är Pernå, Nykulla. Här fick jag en hälsning från en fru "Kumelin", när det blev Greta till förstod jag. Dina vänner. Man sade där var också forstmästar Reuters fru. Det var nog ej stad, jag är glad. Thyra.

Arbete talar du om. Man var glad att få vila en stund ibland. Jag vet intet om arbete nu. St. telegraferade till den 10 de - O! skräcken här, de ha 2 söner ute och frun har dåligt hjärta. De vet ej i Sverige hur nervöst det kan vara. Jag har försökt hålla mig uppe. Man kan ej få allt med det man behöver, man håller god min. Kan man hålla sig uppe är det mycket ren. Håll dig och Tyra uppe. Kanske ses man än.

Hanna bar i skären på vatten, bäst där. Måns, Eja ute. Jag är slö. Min släkt på Gumböle, Esbo. Tack hjärtligt för att du minnes mig

Hälsa Tyra.

Helene

Har fått stora böcker från Sverige - läst ej.

De är ej evak. där.

Mina är förd av Ekenäs stad, jag är glad.

Boken har kommit - O - så vackert! tack.

(På en skild liten papperslapp följande:)

Jag såg i en bok om Indien här - Alex. Powell - och jag är glad jag bor i ett land med grå stugor vid väggkanten. I dem ville jag bo.

Kanske du har nerver att ta emot med ett sådant märke!

14 aug. (1941)

Einar,

Jag väntar där skall vara något nytt att säga när jag skriver - intet nytt. Det nya kan också vara sämre. - Jag lever i en snäll familj, två äldre personer, men de ha många svårigheter med tjänare, eller brist derpå. Och det griper en en längtan att få leva, eller dö, i en på något sätt egen vrå - Ålderdomshemmet! Men ingen utsigt än. En tröst är Daumier jag ser och ser, begrundar var bild och beundrar alltid, uttrycket. Han målade sin egen blodfulla tid, Paris ger han (och don Quixote) Hans människor finns ej mer, och ändå är det verkligt, det är alltid människan. Jag har målat min nervösa anemiska tid, det inre tärande. Kamraterna föraktade alltid min minnesmålning - och jag var osjälvständig - så långt jag kunde.. Vad jag har glädje av Daumier - och tackar dig. Ville sitta på en sådan vind som han, quai d'Anjou.

En dag var de borta och hade bett fru Kumlin till sällskap åt mig - vi var länge tillsammans och dryftade gemensamma bekanta - icke i ondo. En trevlig dam, Er varmt tillgiven. Men jag tror hon behöver ett "ämne" motiv, för att älska en tavla. Hon bar så nära att de gå till varandra här. En idyllisk natur, kullar, åsar med lövskog, ängar emellan, stenar. Denna gård har en Jägerhorn ägt, två fröknar av släkten måste sedermera lämna den för befolkningens hat.

Om det kom något som tog nattens ångest och dagens längtan! skulle man ha kraft till något mer? -

Jag läser inhemska böcker, från bokhyllan, det kan ju vara intressant en gång, men jag saknar ditt gedigna val. Vad var ej allt det om Mexico, och allt förr. Intressant var att läsa om Daumier.

Hälsa Tyra

Helene

Måtte Ni allt än ha det bra.

(Lovisa) 23 sept. -41

Einar,

På dig har jag tänkt - men på tiden inte. Jag kommer mycket för sent. De sade det var en åldersgräns - finns det sådant? man önskar var dag det bästa åt sina vänner, och jag har önskat dig det alltid - vill också tro du fått det bästa. Frid, fred, hem, arbete. Tag nu min varma hälsning till den dag som gått*, och till dagar, år, som komma mina förböner, mina av hjärtat komna välönskningar.

Där är väl ganska lugnt?

Jag kom den 12 te från Pernå, där var tungt i hemmet, jag kunde ej bli där. Människor ha många sorger, så väl de än ställt för sig. De var snälla mot mig. Där var en underbart god människa och hjälpte dem, Fru Skogberg - Thyra vet nog.

Här har varit dagar av vila, om det är vila att lyssna ständigt. Jag är slö, jag orkar ej - och det törs jag ej visa, man får inte vara så svag som jag är, man skrämmer andra då. Man skall hålla sig uppe. Vad jag är trött, kan ej tänka. - Läste där inhemska böcker - och Dumas' "Louis Philippe", Frankrikes sista konung" - uppror ständigt! Marika Stjernstedt's "Spegling i en skärva", bra. Nu läser jag en bok om "baron Paul Nikolaj" skall säga sedan, eller mer - huru förstå att han var en förstånds-människa, säger sjelv han fått så litet känsla för Gud. Han är så ärlig, vill göra det goda.

Den 19 de skulle Måns åter in, han lovade skriva förut. Min ångest. Om nu skolorna öppnades, om han fick stanna!

Ställes allt litet i ordning, en bokhylla anskaffad, en vattenkokare (till vatten som ej finns (xx)). Har skrivit efter franska böcker. Jag har rum, värme, mat, vänlighet, jag har det bra - men jag har svårt få ett brev till posten, få något köpt. Förlåt mig därför. Hälsa Thyra
Helene

Det var synd om fru Kumelin.

(x) jag fyllde 60 år. E.Rr.

(xx) pumpen sönder 4 de månaden.

(På en skild liten papperslapp följande:)

De fruktar som skryta mest med sitt mod, de ha legat under en sten i skogen om natten i sommar, de gör en nervös med sitt prat -

Lovisa. 4 okt. -41.

Einar,

Jag vet inte huru det är? jag har som en oro för dig, är rädd allt inte är bra där. Men du säger ju aldrig riktigt sanningen om det, och så är det alltid oro. Du har många att oroa dig för.

Måns blev den 19 de satt till kompanistaben, kontorsarbete, och har bra rum, god mat - han var väl svag. Hanna säger att han såg frisk och kry ut. Detta är en lättnad för mig, den ångesten! - Eja har varit hem, 3 dagar. Hanna köper något åt mig, en gardin för tvättstället, här finns ingenting just mer. Jo, en elektrisk kokare har jag nu, men inte ro att klä av tvätta sig!! Jag har ändå blivit litet bättre här - på landet var så många olyckor, och bråk, andras sorger. Snälla var de nog. Fick vi blott ro. Någon gång har jag här öppnat Daumier, Greco, och där ligger van Gogh, och några blad jag ville ha, resten i källarn i Ekenäs. Här är ej rum för allt. Nu kan Lindell inte skaffa staffli och tältstol, de är slut, de utländska, och snickarena slut - vem vet om jag behöver. Litet kan man teckna i skissbok, om det kom kraft. Vad mer? - man lever för stunden, lyssnar, det är ju ingenting att skriva om det - vad man tänker kan man inte heller skriva

Jag har läst en Mauriac, om konstnårsäktenskap, skillsmässor - han förstår mycket.

Från ett stort soligt rum, numera mest mörklagt, utanför ett stycke förstad, bakom det konturen av parken, till vänster en gata med gamla svenska byggnader (svenska tiden), stela, raka, men ändå bra. Inne nu en liten bokhylla - och lång ekande korridor

Om det lugnet kom -

Helene

5 te

Tack för lugnande brev. Vet ej vad du har, men foton är nog från Hyvinge "den modelltiden" troligen originalet, sen' kopior Har Häkli ännu snickeri i Lahtis? Varför skall man exponera en människa, alltid och alltid.

Mina skriver så nätta brev, hon har "lässamt", och det är ju rätt. Hon sköter om mina skatter där i Karis

Jag var slut på landet.

(Följande anteckningar är av E.R.:)

15/10 1941 har HS återsänt till undertecknad ett foto av Punainen på II, ägare numera Direktör Einar Wulff. Som skydd på fotot var en kartong å vilket målarinnan skrivit:

"adress sedan 9 de, afton, åter Pernå, Nykulla
Det bästa av huvudena -
Men mitt huvud kan inte bokföra allt mer.
Har fått "Paletten".
H. "

Kartongen är given åt Herr Wulff. Radernas riktighet bestyrker jag härmed.

H.Ahtela. (egenhändig namnteckning)

Målarinnan menar alltså med uttalandet, att hon, anser detta huvud som det bästa av de ~~röda~~ huvudena
"Paletten" är det staffli HS saknade och nu har fått.

(Anteckningarna är maskinskrivna)

Lovisa. 22/11 -41.

Einar.

Tack för ditt brev som i går hittat hit från Nykulla, där jag satt inom "Jägerhorns mur" kring gården. Tro ej där var störande, hur har du fått den uppfattningen? Jag kunde när jag ville gå in i mitt rum - men hjärtat längtar. Till en annan tid. Det tröttnar vänta på det som nu händer dag och natt. Där hade jag Stenman's, med fru, besök - har jag skrivit? Det var en lycklig dag, det talades om konst, människans utveckling(x), vägglöss och ullgarn - och tänk vilka företal han nu skriver om t.ex. Eva Bagge. Stora böcker har jag fått av honom med, Cézanne Vermeer nu, av dig Daumier! Några av andra, och 2 delar Aguéli som du tror. Det gick bättre på landet - och här har postiljonen en gång hämtat hem, men skicka ej. När jag där returnerade fotografien gick den sjukliga frun 3 kilometer till postkontoret och stod i kö 1 timme med den där - hon var slut. Och jag säger dig det för det går ej alls här. Ingen att betala ingen att be.

Om jag någongång kan få gårdskarlens fru - hon har just begravat sin stupade man - så sänder jag. De gamla svaga här bär ej sådant. Sänd intet till mig för Guds skull! jag har bett dig många gånger.

Tack för det finska! Jag har ej hunnit läsa Aguéli, men det gör ingenting, Gauffin sade jag där skulle få svar på varför Aguéli inte målade mer. Jag tror det var Mme Huot som hindrade honom.

Den 28 de okt. kom jag åter hit och skall dela lotten med de andra gamla - En gång 20 minuter modell - det nya staffliet - och så kommer det vanliga som avbryter - Jag tycker du har det som små barn, med födelsedagsbord, fest, med glädje över solsken - här gläds man över dimma, snöfall. Intet på länge från Måns, sedan han blev röntgenfotograferad. Bara de ej sänder honom längre ut nu. Jag har böcker låt allt vara till fred. Jag har varmt rum och mat. Tacka Gud. Hälsa ditt hem.

Helene

Att du undergick faran!

Orkar ej läsa.

När får jag detta till postlåda? man ber ingen gå ut.

(x) han är mycket utvecklad nu.

13/12 -41

Einar,

En god jul! önskar jag Tyra, dig och alla, och att Ni må få frid i Norden.

Eja har blivit fri, glädje i hemmet - Måns är lika gammal, skall han komma till jul? Skriver intet. Jag väntar ingen annan jul.

Gåvor har jag fått ren' - Daumier, Vermeer, Cézanne, och ett par lugnare veckor ha vi haft. Jag får mat, och de är vänliga här. Klokast skulle vara att nu köpa, ty de taga allt man har. Jag har läst den förfärliga Proust igen. Inte att jag bryr mig om dessa salonger, och inte han heller - han får ej tänka på poesi där - men man lever i det. Jag får nog köpa en del till, där han vill säga varför de bjödo honom, borgaren till sig, alla. Han ser allt klart och jag studerar honom. En del människor vill jag se hur det går, en Sevann t.ex.

Maja Rydman glädde mig - en liten anmälan i Västra Nyland med, "Intima små poem med personlig prägel och ett konstnärligt temperament." just det jag tänkt. Och ung och mjuk. H.bl. var mycket dumt, förstod intet, Pressen sade detsamma som V.N. och bad henne skriva mer. Där är en liten människa bakom allt. Det har nog varit klokt att komma hit, jag hade ej redt mig annars. Sist jag kom beslöt jag stanna här hur det än blev, Här har ju varit fasans dagar. Mina reser den 17 de till det kalla hemmet i Ekenäs, jag tror det står. I norra staden ha 120 gårdar gått - hur är det med fru Kumlins hem, det var norr. Jag skulle icke mer ha råd eller kraft att ha ett eget hem. 3 gånger detta halva år här har jag haft 20 minuter modell, är 80 snart och kan ej lita på arbetskraft.

Nu kan jag ej räkna upp allt det goda jag önskar Er - frid framför allt. Med varma hälsningar

Helene

i Proust. "kejsar Wilhelm hade en fin blick att urskilja i konst, det han tyckte om skulle man aldrig se, men det han avskydde det måste man gå och se, det var alltid bra."

Där var ett poem jag tyckte om, och just det ha kritikerna citerat. Drivveden.

onsdag dag. (26/12 1941)

Einar

Jag blev så glad över ditt brev - som hade varit i Ekenäs först! Om du var ledsen eller var sjuk, tänkte jag litet ren! Så bortskämd är jag av dig. Ni är friska!

Och att du får så mycket glädje av din bok, det gör mig innerligt gott - dina skogs-seenden - eller vad skall jag säga? dem känner ju jag, för länge sen har jag tyckt de var det bästa.

En gång komma tavlor kanske. Allt kommer till den som kan vänta. Att Ni ha svårt om mat där med! jag trodde där var bra. Här får jag så bra, gott. Om det någongång emellan är skomakarlax med lök, strömmingslådor, mycket sillsallat, o.s.v. så är det söndagshöns, nu i jul grisstek, och gröt, gröt. Jag hade ej i mitt hushåll kunnat skaffa allt det - och Mina fick stå hela dagen i kö - i 20-30 grader. Jag stiger upp i varmt rum - och här är olika karaktärer att se, studera.

Min sorg är nu att Mina inte sänt något kort - hon är sjuk, har förkylt sig på hemfärden från evak. sådan var hon ju. Och vilken färd de arma som var i Svartå hade - om natten, varför, och i slädar först, sedan buss och bil, isande kallt - gamla och sjuka. Så bra jag var här. Nu hoppas man på litet mer trygghet, julafton sades Hogland var utrymt - det var nära oss. Jag har ej varit avklädd på ett halvt år - dimmiga aftnar har man tvättat sig. Måns blev fri just före jul, Eja något tidigare - har jag det ej bra? Måns fick ej plats i buss hit i jul, kommer när han får, "det har ej gått någon nöd på honom," men han är glad komma till det arbete han tycker om - skolan. Ja, Aguéli, där var i första delen så mycket annat, jag ville ha målaren. Skall jag få svaret varför i den andra. Har ej tid att läsa mycket, 5 brickor in, och 5 brickor ut ur rummet var dag, 2 gånger post in, en städning, och en gång ses efter min hälsa - och det börjar behövas lappning nu. Litet ville jag måla - och litet läsa, och mycket vila på sängen. Skall man någonsin kunna gläda sig riktigt mer? Jag har fått av utgivarn "Helena Westermarck" (de var 3 gånger till posten för den (x)) där är min ungdomstid och jag blev så sorgsen att jag önskade dö, lade mig på min säng. För de är alla döda, jag är ensam kvar. Jag ville måla bara en sak, min sista än. I dag är jag ett grand modigare - men snart 80 år. Hon, H.W., önskade alltid göra framsteg, och tyckte om erkännande (Gallén gav henne mycket erkännande) - jag har bara tyckt om att måla, varit lycklig i det, aldrig tänkt på framsteg och "sedan" - bara roligt att måla.

Med hälsning till alla, och gott nytt år!

Helene

Dora sände i korsband Kivis dikter - Åke Lauréns översättning.

(x) men det var nu jul och alla hade något - och luften lugn.

31/12 (1941, postkort)

Einar,
Säg Einar tror du, tror du man kunde fråga Forstmästar Töyry om han kan låta taga ett foto. av Måns porträtt, och sända mig två exemplar? Han nekade en gång sälja målningen, "inte till något pris" ville han det. Det är ett familjeporträtt - foto. kunde jag få - vill betala kostnaden. Adressen har jag glömt - vill du ge mig den.
Ett gott nytt år -
Helene.